

Spis treści

Przedmowa do dziewiątego wydania.....	V
Wykaz skrótów	XV
Wykaz literatury	XIX
Rozdział I. Przedmiot prawa konstytucyjnego.....	1
Rozdział II. Polska w europejskim systemie konstytucyjnym.....	8
§ 1. Państwo w kontekście globalnego systemu politycznego.....	9
I. Pojęcie państwa i suwerenności	9
II. Ewolucja państwa i prawa konstytucyjnego	11
§ 2. Konstytucyjne zasady dotyczące przystępowania do organizacji międzynarodowych o charakterze integracyjnym.....	16
§ 3. Integracja europejska	19
I. Proces powstawania Unii Europejskiej	19
II. Kompetencje Unii Europejskiej.....	20
III. Organy Unii Europejskiej	23
IV. Prawo Unii Europejskiej a prawo wewnętrzne i prawo międzynarodowe.....	26
V. Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	31
VI. Europejski system konstytucyjny	31
VII. Problem ochrony praw człowieka i obywatelstwo Unii Europejskiej....	35
VIII. Problem „deficytu demokracji”	38
IX. Integracja europejska a równowaga władz w państwach członkowskich	40
X. Sądownictwo w europejskim systemie konstytucyjnym	43
Rozdział III. Źródła prawa	46
§ 4. Pojęcie źródeł prawa.....	46
§ 5. Konstytucja RP	48
I. Podstawowe cechy Konstytucji RP.....	48
II. Charakterystyka postanowień Konstytucji RP	49
III. Specyfika wykładni Konstytucji RP.....	50
§ 6. Ratyfikowane umowy międzynarodowe	54
§ 7. Ustawa.....	56
§ 8. Rozporządzenie	59
§ 9. Rozporządzenie z mocą ustawy	60
§ 10. Akty prawa miejscowego	61
§ 11. Akty prawa wewnętrznego.....	62
§ 12. Cechy systemu źródeł prawa.....	65

Rozdział IV. Ogólna charakterystyka państwowości w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej	69
§ 13. Charakterystyka początkowych partii Konstytucji RP	69
§ 14. Zasady ustrojowe	71
I. Rzeczpospolita wspólnym dobrem wszystkich obywateli	71
II. Rzeczpospolita Polska państwem demokratycznym	71
III. Rzeczpospolita Polska państwem prawnym	73
IV. Rzeczpospolita Polska państwem urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej	76
V. Rzeczpospolita Polska państwem jednolitym	77
VI. Rzeczpospolita Polska państwem podzielonej władzy	79
VII. Rzeczpospolita państwem o społecznej gospodarce rynkowej	84
§ 15. Ocena obecnego ustroju	85
Rozdział V. Konstytucyjny status jednostki w państwie polskim	87
§ 16. Zagadnienia ogólne	89
I. Pojęcie praw człowieka	89
II. Podmiot praw człowieka i podmioty zobowiązane do ich realizacji	91
III. Funkcje praw człowieka	92
IV. Typologie praw człowieka	92
1. Prawa wolnościowe	92
2. Prawa <i>sensu stricto</i>	93
3. Prawa-kompetencje	94
4. Inne prawa	95
5. Prawa materialne i proceduralne	96
6. Podział praw w Konstytucji RP	97
7. Prawa konstytucyjne i pozakonstytucyjne	97
V. Ograniczanie praw konstytucyjnych	98
1. Znaczenie Konstytucji RP dla ochrony praw człowieka	98
2. Konstytucyjne granice ingerencji w sferę praw człowieka	100
3. Systemy regulacji praw wolnościowych	102
4. Realizacja i ograniczanie praw socjalnych	103
VI. Prawa człowieka w stanach nadzwyczajnych	103
VII. Ogólna charakterystyka konstytucyjnej regulacji praw człowieka	105
§ 17. Prawa osobiste	106
I. Prawa osobiste w Konstytucji RP	106
II. Wolność wypowiedzi	110
1. Pojęcie wolności wypowiedzi	110
2. Funkcje wolności wypowiedzi	111
3. Źródła prawa	112
4. Wolność prasy	113
5. Wolność radiofonii i telewizji	116
III. Wolność sumienia i religii	119
1. Pojęcie wolności sumienia i religii	119
2. Źródła i zakres wolności sumienia i religii w prawie obowiązującym	121
3. Status Kościołów i związków wyznaniowych	122
§ 18. Prawa polityczne	126

I. Wolność zgromadzeń	126
1. Podstawy konstytucyjne wolności zgromadzeń	126
2. Regulacja ustawowa wolności zgromadzeń – Prawo o zgromadzeniach	128
II. Wolność zrzeszania	132
1. Partie polityczne	133
2. Stowarzyszenia	140
3. Związki zawodowe i organizacje pracodawców	142
III. Prawo do informacji i wolność informowania	145
IV. Prawo petycji	150
§ 19. Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne	152
§ 20. Zasada równości	156
I. Godność	156
II. Równość formalna	156
III. Równość materialna	157
IV. Zakaz dyskryminacji	159
§ 21. Konstytucyjne obowiązki jednostki	160
§ 22. Konstytucyjne gwarancje praw jednostki	161
I. Skarga konstytucyjna	161
II. Prawo do sądu	169
III. Wystąpienie do Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o pomoc w ochronie naruszonych praw	172
IV. Odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez działanie organów władzy publicznej	172
Rozdział VI. Zagadnienie suwerenności i jej realizacji w Konstytucji RP	174
§ 23. Podmiot suwerenności	174
§ 24. Zasady powoływania organów przedstawicielskich	176
I. Pojęcie zasad prawa wyborczego	176
II. Wolność wyborów	178
III. Zasada powszechności wyborów	183
IV. Zasada równości wyborów	189
V. Zasada bezpośredniości	191
VI. Zasada tajności głosowania	194
VII. Systemy wyborcze	195
1. Uwagi ogólne	195
2. System większościowy	196
3. System proporcjonalny	197
4. System obowiązujący w Polsce	198
VIII. Gwarancje praworządności wyborów i zasada sądowej weryfikacji ich ważności	201
1. Uwagi ogólne	201
2. Rejestracja list kandydatów i kandydatów (wybory parlamentarne) ..	202
3. Zgłaszanie kandydatów na urząd Prezydenta RP	203
4. Systemy weryfikacji ważności wyborów	204
5. Weryfikacja ważności wyborów w Polsce	205
§ 25. Formy demokracji bezpośredniej	207
I. Pojęcie i instytucje demokracji bezpośredniej	207
1. Uwagi ogólne	207

2. Referendum	209
3. Plebiscyt	211
4. Inicjatywa ludowa, weto ludowe	211
5. Konsultacje społeczne	212
II. Referendum w Polsce	212
1. Instytucje demokracji bezpośredniej	212
2. Referendum ogólnokrajowe	213
3. Referendum wyrażające zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej	216
4. Referendum zatwierdzające ustawę zmieniającą przepisy Konstytucji RP	217
5. Referendum lokalne	218
§ 26. Inicjatywa społeczna w Polsce	219
1. Inicjatywa społeczna w sprawie przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego	219
2. Obywatelska inicjatywa ustawodawcza	220
rozdział VII. Sejm i Senat	223
§ 27. Sejm i Senat w konstytucyjnej strukturze organów państwa	225
I. Sejm i Senat jako organy władzy publicznej	225
II. Sejm i Senat jako organy przedstawicielskie	227
III. Sejm i Senat jako izby parlamentu	229
1. Definicja i rodzaje parlamentów	229
2. Senat jako druga izba parlamentu	230
3. Problem zasadności istnienia dwuizbowego parlamentu w Polsce	231
§ 28. Mandat przedstawicielski oraz status prawny posłów i senatorów	232
I. Charakterystyka mandatu	232
II. Szczegółne uprawnienia posłów (senatorów)	234
III. Obowiązki posłów (senatorów) i szczególne zakazy ich dotyczące	235
IV. Gwarancje prawidłowego wykonywania mandatu	238
1. Immunitet	238
2. Gwarancje materialne	243
§ 29. Kadencja i zasady działania Sejmu i Senatu	244
I. Kadencja parlamentu	244
1. Długość i początek kadencji	244
2. Zakończenie kadencji	245
3. Zasada dyskontynuacji prac parlamentu	247
II. Podstawowe zasady działalności Sejmu i Senatu	249
1. Autonomia regulaminowa izb	249
2. Zasada permanencji	251
3. Zasada jawności	252
4. Zasada kierowania pracami izby przez Marszałka	252
§ 30. Wewnętrzna organizacja Sejmu i Senatu	253
I. Organy wewnętrzne	253
1. Marszałkowie Sejmu i Senatu	254
2. Prezydium Sejmu i Senatu	256
3. Konwenty Seniorów	257
4. Komisje parlamentarne	258
II. Kluby i koła parlamentarne	261

§ 31. Funkcje Sejmu i Senatu.....	263
I. Klasyfikacja funkcji Sejmu i Senatu	263
II. Funkcja ustrojodawcza.....	265
III. Funkcja ustawodawcza.....	266
1. Tryb ustawodawczy	267
1.1. Przygotowanie projektu i złożenie inicjatywy ustawodawczej ..	267
1.2. Postępowanie w Sejmie	268
1.3. Rozpatrzenie przez Senat ustawy uchwalonej przez Sejm.....	271
1.4. Postępowanie w Sejmie w sprawie propozycji Senatu.....	272
1.5. Postępowanie w Sejmie w sprawie wniosku Prezydenta RP o ponowne rozpatrzenie ustawy.....	273
1.6. Sejm a postępowanie w trybie prewencyjnej kontroli zgodności ustaw z Konstytucją RP.....	273
1.7. Podpisanie ustawy i zarządzenie jej ogłoszenia	274
2. Modyfikacje trybu ustawodawczego	274
IV. Funkcja współuczestniczenia w określaniu polityki państwa, w szczególności polityki integracyjnej RP	277
V. Funkcja kreacyjna	280
1. Kompetencje wykonywane wyłącznie przez Sejm	281
2. Kompetencje przypisane Sejmowi przy uczestnictwie Senatu	281
3. Kompetencje sprawowane przez Sejm na wniosek Prezydenta RP ...	281
4. Kompetencje wykonywane odrębnie przez Sejm i Senat.....	281
VI. Funkcja kontrolna.....	282
§ 32. Zgromadzenie Narodowe.....	287
I. Charakter prawny	287
II. Tryb pracy i organizacja wewnętrzna	288
III. Funkcje Zgromadzenia Narodowego.....	289
Rozdział VIII. Rada Ministrów	292
§ 33. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej a pojęcie rządu w prawie konstytucyjnym	293
§ 34. Powoływanie RM	295
I. Pojęcie powoływania	295
II. Przesłanki powoływania rządu	296
III. Procedury powoływania rządu.....	298
IV. Procedura zasadnicza powoływania RM.....	300
V. Procedury rezerwowe powoływania RM	303
1. Pierwsza procedura rezerwowa	303
2. Druga procedura rezerwowa	304
VI. Zmiany w składzie Rady Ministrów	305
§ 35. Skład i struktura Rady Ministrów	306
I. Ogólna charakterystyka.....	306
II. Prezes RM	308
1. Udział premiera w powoływaniu rządu i w jego rekonstrukcji	308
2. Wpływ premiera na trwałość rządu	310
3. Wpływ premiera na tok i kierunek prac rządu	311
4. Wpływ premiera na pracę członków rządu i administracji rządowej.....	312
III. Wiceprezes RM.....	314

IV. Ministrowie.....	315
1. Ministrowie kierujący działem administracji rządowej.....	315
2. Ministrowie wypełniający zadania wyznaczone im przez Prezesa RM.....	317
3. Sekretarze i podsekretarze stanu.....	317
V. Struktura rządu.....	318
§ 36. Kompetencje RM.....	321
§ 37. Akty prawne rządu.....	325
I. Akty powszechnie obowiązujące.....	325
II. Akty wewnętrzne.....	326
§ 38. Zasady funkcjonowania rządu.....	327
I. Zasada kolegialności działania rządu.....	328
II. Zasada kierowania pracami rządu przez premiera.....	329
III. Zasada reprezentowania Rady Ministrów przez Prezesa w kontaktach z innymi organami państwa.....	330
IV. Zasada związania członków rządu i jego przedstawicieli stanowiskiem Rady Ministrów.....	331
§ 39. Odpowiedzialność rządu.....	332
I. Istota odpowiedzialności politycznej.....	332
II. Odpowiedzialność polityczna rządu w Polsce.....	334
1. Wotum nieufności dla rządu.....	335
2. Wotum nieufności dla członka rządu.....	335
3. Elementy procedury sejmowej.....	336
4. Ograniczenia.....	337
5. Skutki uchwalenia wotum nieufności.....	337
6. Wotum zaufania.....	338
7. Absolutorium.....	339
III. Odpowiedzialność konstytucyjna (prawna) rządu.....	340
Rozdział IX. Prezydent Rzeczypospolitej.....	341
§ 40. Wybory prezydenckie.....	341
§ 41. Mandat prezydencki.....	343
I. Objęcie urzędu.....	343
II. Wygaśnięcie mandatu prezydenckiego.....	344
III. Ciągłość funkcjonowania urzędu prezydenta.....	344
IV. Zasada <i>incompatibilitas</i>	346
§ 42. Artykuły 10 i 126 Konstytucji RP. Konstytucyjna charakterystyka Prezydenta RP.....	346
§ 43. Funkcje Prezydenta RP.....	348
I. Funkcja reprezentacyjna i symboliczna.....	348
II. Funkcja arbitrażu.....	348
III. Funkcja wykonawcza.....	350
§ 44. Kompetencje Prezydenta RP.....	351
I. Prezydent RP a suweren.....	352
II. Prezydent RP a władza ustrojodawcza.....	352
III. Prezydent RP a władza ustawodawcza.....	353
1. Uprawnienia związane z wyborami.....	353
2. Uprawnienia związane z funkcją arbitra.....	353
3. Kompetencje związane ze stanowieniem ustaw.....	354

IV. Prezydent RP a władza wykonawcza.....	356
1. Problem rozdziału zadań i kompetencji między Prezydenta RP i rząd.....	356
2. Kompetencje związane z powoływaniem Rady Ministrów i przyjmowaniem jej dymisji.....	357
3. Kompetencje w zakresie stanowienia aktów podustawowych.....	358
4. Kompetencje w dziedzinie polityki zagranicznej i obronności.....	359
5. Pozostałe kompetencje związane z władzą wykonawczą.....	362
V. Prezydent RP a władza sądownicza.....	363
VI. Uprawnienia Prezydenta RP w stanach nadzwyczajnych.....	364
§ 45. Zagadnienie odpowiedzialności Prezydenta RP.....	365
I. Odpowiedzialność polityczna. Zasada kontrasygnaty.....	365
1. Założenia systemu parlamentarnego.....	365
2. Rozwiązania konstytucyjne.....	366
II. Odpowiedzialność „wyborcza”.....	368
III. Odpowiedzialność konstytucyjna.....	369
IV. Odpowiedzialność karna.....	370
Rozdział X. Niezależne od rządu organy regulujące.....	371
§ 46. Narodowy Bank Polski.....	372
§ 47. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.....	376
I. Uwagi wprowadzające.....	376
II. Miejsce Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w konstytucyjnej strukturze organów państwa.....	377
III. Skład i organizacja Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.....	378
IV. Powoływanie i status prawny członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.....	379
V. Pozycja Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.....	381
VI. Kompetencje Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.....	382
1. Funkcja prawotwórcza.....	383
2. Funkcja koncesyjna.....	384
3. Funkcja kreacyjna.....	384
4. Funkcja kontrolna.....	385
VII. Odpowiedzialność Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji i jej członków.....	385
Rozdział XI. Organy władzy sądowniczej.....	387
§ 48. Konstytucyjne zasady organizacji i funkcjonowania sądownictwa.....	388
I. Zasada sądowego wymiaru sprawiedliwości.....	388
II. Zasada niezależności sądownictwa.....	390
III. Zasada niezawisłości sędziów i jej gwarancje.....	392
IV. Struktura sądów w Polsce.....	397
1. Sąd Najwyższy.....	397
2. Sądy powszechne.....	400
3. Sądy administracyjne.....	402
4. Sądy wojskowe.....	404
V. Zasada wieloinstancyjności postępowania sądowego.....	405
VI. Zasada udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości....	406

§ 49. Trybunał Konstytucyjny	407
I. Podstawy prawne i organizacja Trybunału Konstytucyjnego.....	407
II. Pozycja ustrojowa TK w Polsce.....	409
III. Funkcje TK w Polsce.....	410
1. Orzekanie w sprawach konstytucyjności i legalności aktów normatywnych.....	412
2. Orzekanie w sprawach skarg konstytucyjnych.....	422
3. Orzekanie w sprawach konstytucyjności celów lub działalności partii politycznych	424
4. Rozstrzyganie sporów kompetencyjnych między centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.....	425
5. Rozstrzyganie w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP	426
§ 50. Trybunał Stanu.....	427
I. Pojęcie odpowiedzialności konstytucyjnej.....	427
II. Prawne podstawy funkcjonowania Trybunału Stanu w Polsce.....	429
III. Pozycja ustrojowa i organizacja Trybunału Stanu.....	430
IV. Zakres podmiotowy odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu.....	431
V. Zakres przedmiotowy odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu.....	434
VI. Przebieg postępowania w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej (karnej).....	438
1. Etap wstępny postępowania	438
2. Postępowanie przed Trybunałem Stanu	442
VII. Podsumowanie.....	444
Rozdział XII. Władza kontrolująca	445
§ 51. Najwyższa Izba Kontroli	445
I. Pozycja ustrojowa Najwyższej Izby Kontroli.....	446
II. Zasady organizacji i struktura Najwyższej Izby Kontroli.....	447
III. Kryteria i zakresy kontroli Najwyższej Izby Kontroli	449
1. Kontrola organów państwowych.....	450
2. Kontrola organów samorządu terytorialnego.....	451
3. Zakres kontroli innych organów i podmiotów	452
4. Inicjowanie kontroli.....	452
IV. Środki pokontrolne i konsekwencje kontroli NIK.....	452
§ 52. Rzecznik Praw Obywatelskich.....	454
I. Uwagi ogólne	454
II. Pozycja ustrojowa Rzecznika Praw Obywatelskich	456
III. Organizacja urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich.....	457
IV. Funkcje Rzecznika Praw Obywatelskich	460
V. Procedura działania Rzecznika Praw Obywatelskich i przysługujące mu środki ochrony praw i wolności	463
1. Postępowanie.....	463
2. Środki o charakterze kontrolno-wyjaśniającym.....	464
3. Środki o charakterze sygnalizacyjno-interwencyjnym	464
4. Środki o charakterze inspiracyjnym.....	465
5. Środki o charakterze informacyjno-edukacyjnym	466
Indeks rzeczowy	467